

CHARAKTERYSTYKA KSIĘGOZBIORU BIBLIOTEKI POLSKIEJ W PARYŻU

“(…) Duch daje życie. I tego właśnie ducha, który daje życie człowiekowi, narodowi, Ojczyźnie starali się budzić podtrzymując, rozwijając i tworząc arcydzieła polskiej kultury : prozy, poezji, muzyki, sztuki, organizując wykłady, biblioteki - znana Biblioteka Polska w Paryżu, pomimo licznych trudności z jakimi się boryka, kontynuuje tę tradycję i jest ważną polską placówką kulturalną na Zachodzie (...)”.

(Z przemówienia Ojca Świętego Jana Pawła II do Polaków na Champ de Mars w Paryżu 31 maja 1980 roku)

Gdy w 1838 roku powstaje Biblioteka Polska w Paryżu, można sobie zadać pytanie : dlaczego nasi poprzednicy z Wielkiej Emigracji wybrali bibliotekę na terenie Francji jako formę działania politycznego przeciw przemocy?

Otóż po zduszeniu Powstania Listopadowego w 1831 roku przez cara Mikołaja I, elita emigracji polskiej znajdującej się w Paryżu posiadała dokładną wizję tragicznej sytuacji, w której się znajdowała zniewolona Polska. Poseł sejmu czteroletniego i poeta Julian Ursyn Niemcewicz tak pisał w swej odezwie w maju 1838 roku :

“Kiedy na ziemi polskiej obce rządy gwałtem i podstępem podkopują starodawne podstawy naszego istnienia... kiedy skarby ożywiające tradycję patriotyzmu... stały się pastwą najazdu, postanowiliśmy rozszerzyć i podnieść zakres naszych działań. Z darów początkowych zakłada się Biblioteka Polska, która da Bóg powiększać się będzie. Księgozbiór, archiwa i wszelkie zbiory w Paryżu zgromadzone... dziś na obcej ziemi bezpieczniejsze jak na rodzimej, stają się i są własnością Narodu Polskiego”.

Natomiast Leon Wodziński taki oto cel wyznaczył dla nowopowstającej instytucji emigracyjnej :

“Francja od tylu lat przybraną naszą ojczyzną... niechaj będzie także zbiorem tego cośmy kiedyś umieli i co umieć będziemy... Istnienie Biblioteki Polskiej w Paryżu nie będzie rzeczą chwilowej użyteczności, służyć powinna na zawsze, nawet i w szczęśliwych chwilach, dla oświecenia młodzieży polskiej i stanie się zarazem źródłem dla cudzoziemców, w którym czerpać będą mogli pisarze zagraniczni, tak mało o nas wiedzący... będzie to pamiątka naszej tułaczki, groszami wygnańców zbudowana i dla nauki potomnych wystawiona”.

Na wszystkie ówczesne apele nie zabraknie nikogo wśród Wielkiej Emigracji : poeci - Adam Mickiewicz, Juliusz Słowacki, Zygmunt Krasiński, Cyprian Norwid, Bogdan Zaleski; historycy - Joachim Lelewel, Teodor Morawski, Walerian Kalinka; bohaterowie wojen napoleońskich i powstania, generałowie - Karol Kniaziewicz, Józef Bem, Henryk Dembiński, Józef Dwernicki; prezes Rządu Narodowego - książę Adam Czartoryski; uczeni i pisarze - Ignacy Domeyko, Maurycy Mochnacki, Julian Klaczko, Feliks Wrotnowski; księża zmartwychwstańcy - Tomasz Jełowicki, Piotr Semenenko, Hieronim Kajsiewicz; artyści - Antoni i Władysław Oleszczyńscy, Teofil Kwiatkowski, Henryk Rodakowski; muzycy - Fryderyk Chopin, Albert Sowiński.

Bardzo często te same osobistości będą przekazywać nowej Bibliotece Polskiej swoje cenne księgozbiory, które były przyjmowane przez ówczesne Towarzystwo Pomocy Naukowej i Towarzystwo Literackie Polskie : pierwszym znaczniejszym darem był zbiór G. Małachowskiego. Potem doszły zbiory J. U. Niemcewicza, K. Kniaziewicza, J. Bema, S. Barzykowskiego. Napływały liczne książki, druki i rękopisy : od senatora M. Wodzińskiego, księgozbiór pułkownika Szulca, akta Sejmu 1830-31, archiwum sztabu generalnego Wojska Polskiego, Misji Polskiej 1830-31, pamiątki uczestników Powstania Listopadowego i organizacji emigracyjnych (np. Instytucji “Czci i

Chleba”), odpisy dokumentów dotyczących historii Polski z archiwów londyńskich i paryskich.

Jednym słowem, emigranci uważali za swój obowiązek zdeponować w Bibliotece wszystko to, co zdołali wywieźć z kraju lub zdobyć podczas ich pobytu na wygnaniu. Książki napływały także z kraju, nadsyłane przez księgarzy lub autorów. Do dnia dzisiejszego, wpływają książki polskich autorów w języku polskim, lub w ich przekładzie na język francuski. W miarę nikłych możliwości finansowych dokonywano również zakupów (szczególnie na aukcjach).

W oczach Karola Sienkiewicza, niestrudzonego zbieracza starodruków i książek oraz pierwszego dyrektora Biblioteki Polskiej na wyspie św. Ludwika (jego kolekcje stanowią w pewnej mierze podstawę zbiorów bibliotecznych), *“biblioteka jest prawdziwym arsenałem wojennym na rzecz niepodległości”*. Dlatego Władysław Mickiewicz przekazał Bibliotece wiele książek, rękopisów, obrazów i rycin związanych z osobą i twórczością swojego ojca Adama. Zbiory te stanowiły podstawę i główną część założonego przez niego w 1903 roku Muzeum Adama Mickiewicza.

Jeśli w 1848, oszacowano ilość książek i czasopism na 25.000 tomów, w 1893 roku księgozbiór liczył 42.000 tomów, a w 1912 uważano, że było ich już przeszło 80.000 (według Strzembosza). Jednak, skoro nie istniał żaden wykaz ani inwentarz, zmierzono w latach ‘20 wszystkie półki zajęte książkami na metry, a licząc 30 książek na metr bieżący wyliczono, że Biblioteka posiada około 65.000 tomów.

Nie będziemy opisywali historii Biblioteki Polskiej (tym tematem zajmuje się C. Pierre Zaleski), ani jej zbiorów artystycznych (vide artykuł Anny Czarnockiej), lub też zbiorów archiwalnych (zagadnienie to przedstawia Ewa Rutkowska). Trzeba jednak absolutnie wspomnieć chociażby poprzez jeden znamieny przykład w jakiej mierze pracownicy

tej instytucji dbali i walczyli o spuściznę znajdującą się przy 6, quai d'Orléans.

Na początku Drugiej Wojny Światowej, licząc się z możliwością okupacji Francji przez Niemców, dyrekcja Biblioteki zdołała ukryć na południu Francji część jej Biblioteki, ale niestety po wkroczeniu wojsk niemieckich do Paryża w czerwcu 1940 r. Bibliotekę Polską zamknięto, a pozostałe zbiory wywieziono do Niemiec.

Należy tu złożyć hołd Francuzom i Polakom, którzy zdołali ocalić pewną część zbiorów bibliotecznych (130.000 książek zostało wywiezionych przez okupantów, którzy weszli do Biblioteki Polskiej zaledwie cztery dni po ich wkroczeniu do Paryża). Dla historii, warto przytoczyć opis tych tragicznych dni przez naoczego świadka i niezmordowanego dyrektora Franciszka Pułaskiego :

“W rezultacie naszych zabiegów ewakuacyjnych, prowadzonych w pośpiechu, ciągle pod groźbą wejścia do Paryża wojsk niemieckich, zdołaliśmy wyekspediować następujące transporty :

- 1. 16 maja 1940 wypożyczono rządowemu Biuru Celów Wojny za pokwitowaniem ministra Jerzego Zdziechowskiego i dr Ludwika Grodzickiego z pracowni statystycznej 64 dzieła w 146 tomach i 530 map.*
- 2. 18 maja 1940 dyrektor B.P. przewiózł do posiadłości p. Henryka de Montfort, sekretarza Instytutu Francji, w La Flèche (departament Sarthe) główny zrąb zbioru rękopisów B.P. w 18 paczkach ze spisem ich zawartości. Depozyt ten umieszczono w pokoju (na I piętrze), do którego wejścia zostały zamurowane.*
- 3. 23 maja 1940 dyrektor B.P. przewiózł do zamku Montrésor Ksawerowej hr. Branickiej, na czasowe przechowanie 6 pak zawierających zbiory graficzne i kartograficzne B.P. i uzyskał zgodę na przesłanie dalszych transportów. Zbiory te zostały następnie przewiezione do biblioteki miejskiej w Tuluzie.*
- 4. 23 maja 1940 zbiory rękopiśmienne i najważniejsze pamiątki Muzeum A.Mickiewicza przewiózł prof. Oskar Halecki w dwu pakach i umieścił je jako depozyt B.P. w bibliotece miejskiej w Pau za pokwitowaniem z dnia 25 maja 1940 r.*

5. 4 czerwca 1940 wypożyczono Biuru Celów Wojny dla wysłania do Londynu 447 dzieł źródłowych. Ten depozyt został zwrócony z drogi i złożony w Bibliotece Miejskiej w Tuluzie.
6. W dniach 6-11 czerwca 1940 przewieziono do biblioteki Muzeum Carnavalet w Paryżu znaczną część biblioteki podręcznej z czytelnicy B.P. oraz wybór książek ważniejszych pośpiesznie wybranych z magazynów, łącznie około 14.000 tomów według sporządzonego spisu. Dołączono inwentarz kartkowy B.P. oraz ważniejsze obrazy i rzeźby.
7. 10 czerwca 1940 w Instytucie Francji umieszczono archiwa bieżące B.P. i cały szereg ruchomości, obrazów i rzeźb.
8. 11 czerwca 1940 wywieziono własnym kamionem 3 skrzynie rękopisów i pamiątek Muzeum Adama Mickiewicza i 11 skrzyń rękopisów i druków B.P., które zostały umieszczone 18 czerwca 1940 r. w bibliotece miejskiej w Tuluzie, oraz 18 pak i 1 skrzynie rękopisów i druków B.P., które umieszczono 19 czerwca 1940 r. w bibliotece uniwersyteckiej w Tuluzie”.

Ponadto, w liście z 16 sierpnia 1941 roku, Franciszek Pułaski informuje kardynała Augusta Hlonda (Prymas Polski przebywa wówczas na wygnaniu w Lourdes) o uratowanych zbiorach Biblioteki Polskiej :

“(…) Z nowego kataklizmu, jakim w niezbadanych wyrokach Swoich Opatrzność ponownie doświadcza nasz naród i Państwo, udało mi się uratować dla przyszłych pokoleń niektóre pamiątki narodowe i naukowe zbiory, będące własnością Polskiej Akademii Umiejętności, a przechowywane w Bibliotece Polskiej w Paryżu i w załączonym z nią muzeum im. Adama Mickiewicza. To co uratowano, jest tylko częścią zbiorów tych instytucji (większość władze okupacyjne wywozły z Paryża), ale częścią najistotniejszą. Są to bezcennej wartości pamiątki narodowe, rękopisy z epoki rozbiorowej i porozbiorowej, prawie cała spuścizna rękopiśmienna Adama Mickiewicza, archiwa powstańcze i emigracyjne, zbiory kartograficzne, statystyczne i graficzne, oraz wybrane z całości zbiorów, liczących ponad 150 tysięcy tomów, niemal wszystkie dzieła dawne i współczesne, zawierające naukową dokumentację o Polsce, jej dziejach, kulturze i możliwościach gospodarczych. Ten cały gromadzony przez sto lat, a ostatnio wielkim nakładem uzupełniony zasób wiedzy o Polsce, zawierający rzeczy dziś zgoła niedostępne do nabycia, a wobec zniszczenia zbiorów krajowych nieraz jedyne i

niezastąpione z czasem stać się może i powinien główną podstawą ponownie powołanej do życia Biblioteki Polskiej, która jeżeli będą po temu środki i ludzie szczerze sprawie tej oddani, stać się może jeszcze znakomitsza i lepiej do współczesnych potrzeb naukowych i Państwowych dostosowana Instytucja. (...) W tym stanie rzeczy, gdy władze Akademii są przez okupantów zawieszane, gdy nierozstrzygnięty dotąd rezultat wojny wszelkie instytucje krajowe stawia pod znakiem zapytania, - jedyna Instytucja, która ma pomimo wszystko największe dane trwałości, - jest Kościół Katolicki w Polsce, do Jego więc Najwyższego Zwierzchnika, ze względu zarówno na Jego stanowisko, narodowe i międzynarodowe, jako też na Jego wysoki autorytet osobisty, pozwalam sobie się odnieść prosząc, aby raczył wziąć pod swoją opiekę załączony przy niniejszym opieczętowany pieczętą Biblioteki Polskiej (BP) fascykuł (99 kart) a zawierający : 1) zestawienie depozytów, 2) oryginalne kwity depozytowe, 3) kopie korespondencji, oraz 4) szczegółowe wykazy wartości każdego depozytu (...)"

W końcu zbiory (z ogromnymi brakami) powróciły z Niemiec do Paryża dzięki Francuzom znajdującym się tam w niewoli dopiero w lipcu 1947 roku. Ich pewna część, związana szczególnie z Muzeum Adama Mickiewicza, znalazła się, po kilkuletniej wędrówce poprzez Niemcy i Związek Radziecki, w Warszawie, gdzie stała się zaczątkiem istniejącego tam Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza (o tej specyficznej części historii księgozbioru mowa jest w artykule Hanny Łaskarzewskiej).

Dla powojennego pokolenia miłośników Biblioteki Polskiej w Paryżu spadł podwójny obowiązek :

- nie tylko utrwalenie i zabezpieczenie księgozbioru i dokumentów Biblioteki dla dalszych pokoleń emigracji;
- ale i obowiązek odbudowania jej z ran, które Druga Wojna Światowa i klęski wynikłe z tej wojny zadały tej instytucji.

Trzeci cel w niedługim czasie stanie się niezbędny do zrealizowania : obrona zbiorów przed zakusami nowopowstałych władz komunistycznych, ściśle związanych z Moskwą.

Zbiory książek, dokumentów, rękopisów i obrazów w Bibliotece Polskiej w Paryżu - niektóre o bezcennej wartości - są ogromne. W jej murach znajduje się ponad 200.000 tysięcy druków w różnych językach (oczywiście w większości w języku polskim), ok. 2.600 pozycji rękopisów, ok. 25.000 rysunków i rycin, ok. 8.000 map, atlasów, obrazów i rzeźb, ok. 1.000 afiszy, ok. 5.000 fotografii, ok. 600 medali, ok. 1.000 tytułów czasopism i ok. 90.000 broszur ulotnych. Ze względu na ilość i wartość swych zbiorów Biblioteka należy do najbogatszych bibliotek polskich na świecie, i jest członkiem założycielem Stałej Konferencji Bibliotek, Archiwów i Muzeów Polskich na Zachodzie.

Na zbiory książek i druków składają się przede wszystkim XIX i XX-wieczne dzieła z zakresu historii, życia politycznego, ekonomii, geografii, etnografii, etnologii, socjologii, krytyki literackiej i krytyki sztuki, studiów demograficznych i statystycznych, historii nauk, filozofii i kultury polskiej. Do książek wydanych indywidualnie, doszły wydania naukowe związane np. z Polską Akademią Umiejętności, lub też oficjalne wydania państwowe. Przed II Wojną Światową nawet Liga Narodów przesyłała do Biblioteki Polskiej w Paryżu swoje publikacje.

Niektóre książki mają szczególnie wielką wartość : trzy najwcześniejsze wydania epokowego dzieła Mikołaja Kopernika "*De revolutionibus orbium coelestium*" (Norymberga 1543, Bazylea 1566 i Amsterdam 1617), jedno z pierwszych wydań dzieł Marcina Lutra i innych twórców Reformacji, szczególnie w Polsce i Europie Środkowej, rzadkie wydania Biblii Polskiej ks. Jakuba Wujka i dzieła ks. Piotra Skargi. Znajdują się tu także zbiory kazań z XVII stulecia, inkunabuły prawne i polityczne, dawne herbarze, bogata literatura polityczna polska

i francuska z XVIII i XIX wieku, dzieła najlepszych pisarzy polskich XIX i XX wieku.

Biblioteka posiada w swoich zbiorach rzadkie druki krakowskie Hallerów, Wietorów, Łazarzów, druki wileńskie, poznańskie, pińczowskie. Zgromadzone są między innymi :

- Statut Łaskiego ("*Commune Poloniae Regni privilegium*") z 1506 roku, wspaniały pomnik praw Królestwa, którym Haller rozpoczął działalność swojej oficyny. Kodeks ten jest pamiętny nie tylko jako pierwszy zbiór ustaw krajowych, jako ten, który zamieścił pieśń narodową "*Bogurodzica*", ale również ze względu na bogatą w treści polityczne grafikę, nie mającą w Polsce precedensu;

- Kronika Macieja z Miechowa z 1521 roku, jeden z cenniejszych poloników, wydana u Wietora;

- Dzieła Marcina Kromera wydane w Bazylei, Kolonii, Krakowie w XVI wieku;

- Rzadkie herbarze Paprockiego jak "*Gniazdo Cnoty*", wydane u Piotrkowczyka w Krakowie (1578), "*Herby rycerstwa polskiego*", wydrukowane u Garwolczyka w Krakowie (1584) i "*Ogród Królewsky*" (Praga, 1599), zawierający historię powszechną.

Warto jeszcze zacytować "*Herbarz polski to jest o przyrządzaniu ziół rozmaitych y innych do lekarstw należących*" Marcina z Urzędowa, wydany w drukarni Łazarzowa (Kraków, 1590), wydania dzieł Jana Kochanowskiego tłoczone w prasach Januszowskiego, Konstytucje sejmowe 1550-1613 z drukarni Szarfenbergera, oraz Kronikę Polską Marcina Bielskiego z 1597 roku (druk u Jakuba Sibeneychera). Do tych wspaniałych dzieł, dorzucimy wreszcie wzmiankę o istniejących postyllach, drukach ariańskich, kopernikanach, dziełach Wespazjana Kochowskiego, Mikołaja Reja, Piotra Skargi, Stanisława Hozjusza, Stanisława Orzechowskiego. Biblioteka przechowuje również kilkaset

starodruków (między innymi Elzewiry) w oprawach pergaminowych i skórzanych, bogato zdobionych tłoczeniami i złoceniami.

Jest to niewątpliwie największy zbiór biblioteczny dotyczący Polski, jej koncepcji jagiellońskiej i przedrozbiorowej znajdujący się poza jej granicami i stworzony przez Polaków zagranicą. Niestety, podczas ostatniego skontrum książek, które zostało wykonane w latach 2000-02, zauważono brak na półkach ponad 800 cennych dzieł.

Po Drugiej Wojnie Światowej, literatura emigracyjna wzbogaciła zbiory Biblioteki Polskiej. Są to polskie czasopisma, broszury, druki ulotne wydane w różnych miastach Francji, jak Agen, Châteauroux, Besançon, Avignon, Poitiers, Clermont-Ferrand, czy też w miastach północnej Francji, w których żyła i pracowała bardzo liczna grupa polskich emigrantów w latach 20 i 30 XX wieku (zacytujmy istnienie czasopisma "*Narodowiec*").

Biblioteka posiada również bezcenne broszury i druki ulotne dotyczące Zakładu Św. Kazimierza, Muzeum w Rapperswilu, Misji Polskiej we Francji, Szkoły Polskiej na Batignolles, polskiej emigracji w Anglii. Ponadto historyka literatury zainteresują wszystkie wydania dzieł Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Zygmunta Krasińskiego - jak również prace o nich - wydane w Polsce i zagranicą.

Liczenie jest reprezentowana proza polska i francuska. Obok klasyki polskiej, można znaleźć komplet dzieł Voltaire'a, unikalną korespondencję wojskową Napoleona, "Historię Francji" Michelet'a. Ozdobą tego zespołu są również liczne kalendarze i almanachy oraz zbiór dzieł Hoene-Wrońskiego.

Ważne miejsce zajmują kodeksy dyplomatyczne, karne i wojskowe oraz wydawnictwa Księgarni Luksemburskiej.

Trzeba podkreślić, że w 2003 roku - po sprawdzeniu stanu księgozbioru przez bibliotekarzy z Polski oraz paryski personel Biblioteki

- dwie trzecie książek zostały poddane dezynfekcji w specyficznych komorach gazowych. Okazało się, że grzyby i różnego rodzaju insekty zdołały się zagnieździć w bardzo dużej ilości książek, i drastyczna interwencja w kierunku ocalenia całego księgozbioru stała się niezbędną. Odkażone książki powróciły ostatnio na półki ruchome, zainstalowane w specjalnych pomieszczeniach, gdzie temperatura i wilgotność są stale kontrolowane.

Ponadto, istnieje w Bibliotece ogromny zbiór dawnych map, a także atlasów i rycin. Często mapy są dużych formatów; składają się z kilku i nawet kilkunastu arkuszy. Razem jest 4181 tytułów map w 5881 egzemplarzach i 7779 arkuszach, przedstawiających się następująco :

- 767 map w 824 egzemplarzach i 996 arkuszach z XVIII wieku;
- 829 map w 948 egzemplarzach i 1696 arkuszach z XIX wieku;
- 2585 map w 4109 egzemplarzach i 5807 arkuszach z XX wieku;
- map ściennych jest 60 tytułów w 64 egzemplarzach;
- planów miast jest 372 w 431 egzemplarzach.

Inwentaryzacją zbiorów kartograficznych, stanowiących osobny dział Biblioteki, zajęła się w latach 1926-29 Jadwiga Jędrzejowska, która sporządziła dokładny katalog kartkowy map i atlasów. W 1931 roku podczas Międzynarodowego Kongresu Geografów w Paryżu Czesław Chowaniec zorganizował pokaz polskiej kartografii XVI-XIX wieku. Głównie dzięki darom kilku instytucji : Wojskowego Instytutu Geograficznego, Instytutu Kartograficznego E. Romera, Państwowego Instytutu Geologicznego oraz Państwowej Akademii Umiejętności zbiór ten powiększył się do 1939 roku ponad dwukrotnie. Kolekcja ta doznała jednak wielkich strat w czasie wojny, także i katalog został częściowo zniszczony. Po wojnie przeprowadzono ponowną procedurę katalogowania zbioru kartograficznego, przy czym podjęty został układ

tematyczny oraz układ według nazwisk autorów przy zachowaniu podziału chronologicznego.

Poświęcono też od dawna w Bibliotece wiele uwagi na uporządkowanie zbiorów prasy polskiej z XVIII, XIX i XX wieku, szczególnie czasopism wychodzących w Polsce i na obczyźnie, nieraz trudno dostępnych gdzie indziej (np. roczniki *“Czasu”* i *“Ilustrowanego Kuriera Codziennego”* z Krakowa, *“Kuriera Poznańskiego”*, *“Kuriera Warszawskiego”* i lwowskiego *“Słowa Polskiego”*). Zasluguje na uwagę również istnienie jednego z najpoważniejszych zasobów prasy solidarnościowej w krajach Europy zachodniej.

Przed zamknięciem gmachu na prace remontowe w 2000 roku, przez czytelnie przechodziło kilka tysięcy osób rocznie. Byli to przede wszystkim Polacy przybywający z kraju, lub z różnych krajów emigracji z Francją na czele, ale również i cudzoziemcy, profesorowie zagranicznych uczelni (znawcy historii Europy Środkowo-Wschodniej czy też slawistyki), młodzież uniwersytecka i szkolna, dziennikarze, osoby poszukujące swych rodzinnych korzeni, stypendyści nagrodzeni przez Towarzystwo Historyczno-Literackie (stypendia im. Stanisława Lama z zakresu historii literatury oraz im. Jana i Suzanne Brzękowskich z zakresu historii). Ilość zainteresowanych sięgała średniej liczby dwóch do trzech tysięcy osób rocznie, które skonsultowały około siedem tysięcy dokumentów. Po ponownym otwarciu Biblioteki w ciągu 2004 roku, akcent zostanie niewątpliwie położony na pracę naukową. Wszelkie kontakty nie stanowią już tych przeszkód, jakie mogły zaistnieć do roku 1989. Ponadto wejście Polski do Unii Europejskiej niewątpliwie przybliży Polskę Francuzom.

Dzięki politycznym zmianom, została również nawiązana ścisła i cenna współpraca z Biblioteką Narodową w Warszawie (na przykład, dzięki niej niedługo zostaną poddane restauracji niektóre starodruki

Biblioteki Polskiej od XV do XVIII wieku : papieża Grzegorza (*“Expositio beati Gregorii pape super Ezechielem in omelias”*, Basilaee, 1496), Jana Długosza (*“Vita beatissimi Stanislai Cracoviensis episcopi”*, Cracoviae, 1511), Stanisława Hozjusza (*“Confessio Fidei Catholicae Christiana, auctoritate Synodi provincialis quae habita est Petrociviae, anno MDLI”*, Dilingae, 1557, oraz *“De expresso Dei verbo, libellus his temporibus accomodatissimus”*, Antverpiae, 1561), Szymona Szymonowicza (*“Custus Ioseph”*, Cracoviae, 1587), Marcina z Urzędowa (*“Herbarz Polski to iest o przyrodzeniu ziół y drzew rozmaitych, y innych rzeczy do lekarstw należących”*, Kraków, 1595), Stanisława z Kożuchowa (*“Constytucye, Statuta y Przywileie Koronne y W. X. Lit. na Walnych Seymach od roku pańskiego 1550 aż do roku 1726 uchwalone”*, w Mokrzku, 1732) oraz innych znanych autorów).

Tą drogą urzeczywistnia się ważne zadanie naszej instytucji, które przyświecało założycielom Biblioteki i które jest realizowane przez kolejne ekipy. Jak wpisał do księgi pamiątkowej instytucji Prymas Józef Glemp w 1981 roku :

“Niech Biblioteka Polska, odbicie rozwoju ducha Narodu, czynnie służy obecnemu i przyszłym pokoleniom Polaków, których źródło i korzenie zawsze wyrastają z Kraju nad Wisłą”.

Witold ZAHORSKI

Wicedyrektor Biblioteki Polskiej w Paryżu

Artykuł został przygotowany posługując się następującymi źródłami :

- Franciszek PUŁASKI, Biblioteka Polska w Paryżu, 1948.
- L'œuvre internationale de secours à la Bibliothèque Polonaise de Paris dévastée par les Allemands en 1940, Fascicule 1, Paris, 1945.
- Księgozbiór Biblioteki Polskiej w Paryżu, document dactylographié, juillet 1999.